

מימון ובנקאות

עדכוני חקיקה רגולציה ופסיקה

משרד גורניצקי | פברואר 2023

חברות וחברים יקרים,

אנו שמחים להציג בפניכם את הידיעון המשפטי בתחום המימון והבנקאות עבור חודש **פברואר 2023**. העדכון כולל סקירה תמציתית של החקיקה, הרגולציה והפסיקה המרכזיים לחודש זה בתחום המימון והבנקאות.

עו"ד אלי אליה, ראש תחום מימון ובנקאות
וצוות הידיעון המשפטי*

10
YEARS

ANNIVERSARY

1. טיוטת תקנות פסיקת ריבית והצמדה (קביעת שיעור הריבית ודרך חישובה) (תיקון), התשפ"ג-2023 (מיום 5.2.2023)

נבקש לעדכנכם כי ביום 5 בפברואר 2023 פורסמה טיוטת תקנות פסיקת ריבית והצמדה (קביעת שיעור הריבית ודרך חישובה) (תיקון), התשפ"ג-2023 ("התקנות המוצעות"). התקנות המוצעות נועדו לעדכן את תקנות פסיקת ריבית והצמדה (קביעת שיעור הריבית ודרך חישובה), התשס"ג-2003 ("התקנות הקיימות") שהותקנו לפני כעשרים שנה מכוח חוק פסיקת ריבית והצמדה, התשכ"א-1961 ("החוק"), ואשר הסדירו את שיעורי הריבית ואת דרך חישובה ביחס למנגנוני הריבית וההצמדה ("המנגנונים") שחלים בצורה מחייבת על פני קשת רחבה של סוגי חובות (בין השאר ביחס לחישוב הריביות בחובות שנגבים בהליכי הוצאה לפועל, וכן ביחס לפעולות מסוימות ותשלומים מסוימים המתבצעים בהליכי חדלות פירעון), וכן מאומצים באופן וולונטרי על ידי השוק כברירת מחדל במגוון התקשרויות, חיובים וחוזים פרטיים, כמעין מנגנון ברירת מחדל במשק.

לנוכח חלוף הזמן הרב מאז עודכנו המנגנונים בתקנות הקיימות, מוצע לתקנם ולעדכןם בכדי להבטיח כי הריביות יממשו את תכליות החוק, כל זאת תוך שמירה על האיזון בין האינטרסים של הנושים והחייבים. התקנות המוצעות מגיעות על רקע ובהמשך לפרסום הצעת חוק פסיקת ריבית והצמדה (תיקון מס' 9), התשפ"ב-2021 ("הצעת החוק") שמביאות לידי ביטוי את מסקנותיה של הוועדה הבין משרדית לבחינת הריביות שמונתה בשנת 2018 ("הוועדה"), ובעיקרן נוגעות למנגנון חישוב הריבית השקלית, הריבית הצמודה ודמי הפיגורים.

אנו מביאים בפניכם את עיקריהן של התקנות המוצעות:

1. מוצע למחוק את ההגדרה לאג"ח סחירות, מק"מ וההגדרות הנגזרות מהן דוגמת תשואה צמודה יומית משוקללת, היות שהן מתייחסות לאופן חישוב הריבית השקלית או הצמודה באמצעות חישוב המבוסס על ריביות אג"ח או תשואת מק"מ. בנוסף, מוצע גם למחוק את ההגדרה לריבית הליבור, כיוון שזו צפויה לצאת משימוש במשק. בהקשר זה, מוצע גם לבטל את תקנה 4 לתקנות הקיימות, הקובע ריבית במטבע חוץ, זאת מכיוון שבפועל לא נעשה כלל שימוש בריבית זו, וכן לאור העובדה שריבית זו מבוססת על ריבית הליבור הצפויה כאמור לצאת משימוש במשק.

2. מוצע לקבוע מנגנון חדש לחישוב שיעור הריבית הצמודה, כך שהמנגנון החדש ייקבע בין השאר גם על בסיס ממוצע ציפיות האינפלציה משוק ההון, בשנים-עשר החודשים שקדמו ליום תחילת הרבעון שבו מחושבת הריבית הצמודה. מנגנון זה מיישם את ממצאי הוועדה לפיהם ציפיות האינפלציה המחושבות על ידי בנק ישראל משקפות בצורה סבירה את ציפיות האינפלציה בצורה שמנטרלת תצפיות אשר לא מסבירות את סיכון האשראי של הנושים;

3. מוצע לקבוע מנגנון חדש לחישוב שיעור הריבית השקלית, המשקף את עלויות המימון של נושים, כדי שהריבית תפצה את הנושה על חלוף הזמן ותעמיד את הנושה במצב בו היה אלמלא החוב והצורך לייצר מימון אלטרנטיבי.

4. מוצע לקבוע מנגנון חדש לקביעת דמי הפיגורים (שיחליפו את המונח הקיים בתקנות "שיעור ריבית פיגורים"), כך ששיעור דמי הפיגורים יהיה השיעור הנמוך מבין השיעורים הבאים:

- א- שיעור של 2% בתוספת חצי שיעור הריבית השקלית, העומדת כיום על 5.5%;
- ב- שיעור של 6%.

לבסוף, נבקש לעדכנכם כי מוצע שתחילתן של התקנות תהא במקביל לתחילת הצעת החוק.

טיוטת הצעות החלטה לממשלה בדבר שינויים מבניים שיעלו לדיון במסגרת הדיונים על התכנית הכלכלית לשנים 2023-2024 (מיום 15.2.2023)

נבקש להביא לידיעתכם כי במסגרת טיוטת הצעות החלטה לממשלה בדבר שינויים מבניים שיעלו לדיון במסגרת הדיונים על התכנית הכלכלית לשנים 2023-2024 ("טיוטת חוק ההסדרים"), מוצע לבצע תיקונים משלימים הדרושים לרפורמה בשוק התשלומים ("התיקונים"). התיקונים נועדו לתמוך בהוראות הקבועות בתזכיר חוק הסדרת העיסוק בשירותי תשלום, התשפ"ב-2022, שביקש לעגן בחקיקה את הסדרת העיסוק בשירותי התשלום הניתנים על ידי גופים חוץ בנקאיים.

התיקונים המוצעים נוגעים לקביעתן של הוראות משלימות ביחס לכמה נושאים, ובהם בין השאר האיסור על מבטח לעסוק בשירותי תשלום והסדרה של תאגידי עזר העוסקים בשירותי תשלום; חובת העברת תשלומים בין יישומי תשלום שונים; העברת פעילות הדואר כנותן שירותי תשלום; חובת תאגיד בנקאי לאפשר לגוף מתפעל של הנפקת כרטיסי חיוב לקבל מידע; ביטול צמצום מסגרות כרטיסי אשראי של בנק בעל היקף פעילות רחב, ועוד.

להרחבה על אודות התיקונים המוצעים במסגרת טיוטת חוק ההסדרים, אנו מזמינים אתכם לעיין [בעדכון הלקוחות שהופץ בנושא על ידי צוות הרגולציה הפיננסית במשרדנו](#).

בנוסף, נבקש לעדכנכם כי במסגרת התיקונים לטיוטת חוק ההסדרים מוצע להטיל על שר המשפטים לבחון, בהתייעצות עם שר האוצר ונגיד בנק ישראל, את הצורך בתיקוני חקיקה לחוק נתוני אשראי לשם הכללת נתוני אשראי של תאגידי קטנים ובינוניים במאגר נתוני האשראי של בנק ישראל.

להרחבה – ראו עדכון [עדכון לקוחות של צוות הרגולציה הפיננסית במשרדנו](#).

עדכוני רגולציה

1. בנק ישראל הודעה לעיתונות – פתיחת מערכות התשלומים בישראל לפעילות נותני שירותי תשלום בינלאומיים (מיום 28.2.2023)

בהודעה לעיתונות שפרסם בנק ישראל ("הבנק") ביום 28 בפברואר 2023 עדכן הבנק כי הוא מאפשר את פתיחת מערכות התשלומים המבוקרות בישראל לפעילות של נותני שירותי תשלומים בינלאומיים ("הגופים"). צעד זה יאפשר לגופים אלה לפעול באופן מידי במערכות, ובכך להציע שירותים והצעות ערך לציבור בישראל בהתבסס על רישיון ממדינה זרה. פתיחת מערכות התשלומים לגופים תיעשה על בסיס מתווה שגיבש הבנק ושמסתמך על הפטור שניתן לגופים בעלי רישיון ממדינה מוכרת (בריטניה, מדינות האיחוד האירופאי וארה"ב) לפי סעיף 7(3) לתקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (שירותים פיננסיים מוסדרים) (פטור מחובת רישוי), התשפ"ג-2022 ("המתווה" ו"הפטור"). לפי ההודעה, הבנק מזמין שחקנים חדשים שמעוניינים לפעול במערכות התשלומים, ואשר עומדים בתנאי הפטור, לפנות אליו לצורך קבלת ייעוץ בנושא אפשרויות הפעילות במערכות התשלומים המבוקרות.

המתווה אותו גיבש הבנק מחולק לשני מסלולים, אותם נסקור בפניכם בקצרה:

1. מסלול א' – חיבור לסביבת הניסוי: המסלול מיועד לגופים שעומדים בתנאי הפטור והוא מאפשר להם להיערך לחיבור למערכות התשלומים, לרבות באמצעות ביצוע ניסויים בסביבת הניסוי במערכות.
2. מסלול ב' – חיבור לסביבת ייצור: המסלול מיועד לגופים שעומדים בתנאי הפטור, בעלי וותק של שנתיים לפחות ממועד קבלת הרישיון הזר, ושנותנים שירותים לחמישה מיליון לקוחות לפחות. מסלול זה מאפשר את כל הצעדים הכלולים במסלול א', ועליהם הוא מוסיף גם חיבור לסביבת הייצור במערכות התשלומים.

2. בנק ישראל הודעה לעיתונות – שקיפות צרכנית בסביבה פיננסית משתנה – הרחבת פרסום שיעורי הריביות של התאגידים הבנקאיים (מיום 26.2.2023)

בהודעה לעיתונות שפרסם בנק ישראל ("הבנק") ביום 26 בפברואר 2023 עדכן הבנק כי החליט להרחיב את היקף הפרסום הנדרש מצד התאגידים הבנקאיים ("הבנקים") בנוגע למידע השוואתי בין הבנקים על ריביות הפיקדונות וההלוואות. לדברי הבנק, מטרתה של הרחבת הפרסום הינו בחיזוק יכולתם של הצרכנים לבצע השוואה טובה יותר של הריביות במוצרים השונים של פיקדונות ואשראי, ובהגברת התחרות בין הבנקים. הרחבת הפרסום מהווה מהלך ממשיך לרפורמת השקיפות בריביות אותה השיק הבנק באוקטובר 2022, ולפי הבנק בעתיד יוגשו נתוני השוואה נוספים שיסייעו לצרכן בקבלת החלטה בעת הפקדת כספים או קבלת הלוואות, שאינם רק מהמערכת הבנקאית, כגון מק"מ.

אנו מביאים בפניכם את עיקרי המידע הנוסף (שיפורסם לציבור הרחב החל מיום הודעת הבנק, קרי 26.2.023) אותו נדרשים הבנקים לפרסם:

- 1. ריביות על פיקדונות בריבית קבועה ומשתנה:** על הבנקים לפרסם פילוח של הריביות שהציעו לפי תקופות זמן נוספות וכן תוספת מידע אודות הריבית החציונית. באמצעות הרחבת הפילוח לתקופות זמן נוספות, יתאפשר לצרכן לבצע השוואה ממוקדת יותר.
- 2. ריביות על אשראי צרכני (הלוואות למשקי בית):** מעבר להשוואה של הריביות הממוצעות שגבו הבנקים על סך כל ההלוואות, נדרשים מעתה הבנקים להציג גם השוואה של הריבית החציונית, שתאפשר לכל צרכן וצרכן להבין בצורה ברורה יותר את מיקומו ביחס לשאר הריביות שהוצעו על הלוואות לצרכנים אחרים.

נבקש להביא לידיעתכם כי את המידע לעיל אותו מחויבים הבנקים לפרסם תוכלו למצוא ב**דף ייעודי ומוגש באתר הבנק**.

עדכוני פסיקה

מחוזי

1.

פסק הדין: פר"ק 55200-01-17 הרמטיק נאמנות (1975) בע"מ נ' כונס נכסים רשמי תל אביב ואח' (בית המשפט המחוזי, בפני כבוד סגן הנשיא חגי ברנר)

השורה התחתונה:

- בית המשפט חוזר ומדגיש את ההלכה שנקבעה בע"א 3649/07 קשת טעמים בע"מ נ' בנק לאומי לישראל בע"מ לפיה כאשר שעבוד קבוע מגביל את הממשכן ביחס לעריכת עסקאות בונכס, וההגבלה נרשמה כדין, הדיספוזיציה המנוגדת להגבלה ניתנת לתקיפה. מטרת ההגבלה היא לשלול את עצם הכוח לעריכת עסקה ללא הסכמת הנושה והיא יוצרת ידיעה קונסטרוקטיבית אצל הזכאי המאוחר, המונעת את ביצוע העסקה הנוגדת. ככלל, הגבלה שנרשמה בפנקס המתאים נותנת עדיפות לבעל השעבוד על פני צד שלישי שרכש זכויות בונכס המשועבד בניגוד להגבלה.
- במקרה דנן, קבע בית המשפט כי הזכויות של מחזיקי האג"ח כלפי גמול יהוד היו מובטחות בשעבוד קבוע שנרשם כדת וכדין ועל כן מחייב כלפי כולי עלמא. אגרת החוב אוסרת במפורש המחאת זכויות ברכוש המשועבד, מחילה, ויתור או העברה שלו בלא הסכמתם של מחזיקי האג"ח. פשיטא שהסכמי אוגוסט 2021 ומרץ 2022, לפיהם התיימרה גמול יהוד למכור לאחים עזרא את זכויותיה או לוותר עליהן, עומדים בניגוד גמור להוראות אלה של אגרת החוב, ולכן הם בטלים.

פסק הדין בקצרה:

- עסקינן בבקשת הנאמן להורות על בטלות או ביטול העסקה שהתיימרו לעשות חברת גמול יהוד בע"מ ("גמול יהוד") וחברת י.ר. אחים עזרא חברה לבניין בע"מ ("אחים עזרא"), למכירת זכויותיה של גמול יהוד בפרויקט בנייה למגורים בעיר יהוד ("הסכם התמורות"). גמול יהוד הינה חברה בת של חברת גמול נדל"ן למגורים, שהינה חברה בת של גמול חברה להשקעות ("גמול השקעות"), חברה ציבורית (יחד: "קבוצת גמול").
- בחודש מרץ 2014 הגיעה גמול השקעות להסדר נושים עם מחזיקי האג"ח שלה, במסגרתו **שעבדה גמול השקעות בשעבוד קבוע את זכויותיה לפי הסכם התמורות לטובת מחזיקי האג"ח**. השעבוד ותיקונו (שנעשה בשנת 2018 בעקבות הסדר נושים נוסף) **נרשמו כדין**. במהלך חודש נובמבר 2017 אושר הסדר נושים בקבוצת גמול, בו נקבע כי המקורות לפירעון החובות למחזיקי האג"ח יהיו הכספים שיתקבלו ממימוש הפרויקט ביהוד ולכן גם הכספים שיתקבלו מהסכם התמורות.

- עקב סכסוכים רבים בין גמול יהוד לאחים עזרא בקשר עם הסכם התמורות, פנו הצדדים לבוררות אשר הנאמן ידע והסכים לניהולה. עם זאת, בוצעו מספר הסכמים ומהלכים מאחורי גבו של הנאמן, ללא ידיעתו והסכמתו, ביניהם הסכמי פשרה בין גמול יהוד לבין אחים עזרא, שנחתמו וקיבלו תוקף של פסקי בוררות בחודש אוגוסט 2021 וכן הסכם בחודש מרץ 2022 למכירת חלק מזכויות גמול יהוד לאחים עזרא בפרויקט ביהוד ("הסכמי אוגוסט 2021 ומרץ 2022").
- במהלך הדיון בבקשת הנאמן בה עסקין, בית המשפט מציין ומדגיש כי זכויותיהם של מחזיקי האג"ח כלפי גמול יהוד מובטחות בשעבוד קבוע שנרשם כדת וכדין ולכן מחייבות כלפי כולי עלמא. השעבוד קבוע איסור על גמול יהוד להמחות, למכור, לוותר או להעביר זכות כלשהי שיש לה ברכוש המשועבד ללא הסכמתם של מחזיקי האג"ח וכן כולל איסור לשנות או להסכים לשינוי כלשהו בזכויות גמול יהוד מכח הרכוש המשועבד, בלי הסכמת הנאמן לכך בכתב ומראש. כלומר, אין חולק כי אגרת החוב אוסרת במפורש המחאת זכויות ברכוש המשועבד, מחילה, ויתור או העברה שלו בלא הסכמתם של מחזיקי האג"ח.
- לאור כך שמהותם של הסכמי אוגוסט 2021 ומרץ 2022 היא מכירת זכויות או ויתור על זכויות גמול יהוד בפרויקט יהוד לאחים עזרא קבע בית המשפט (את המובן מאליו לטעמנו) כי הם עומדים בניגוד גמור להוראות אגרת החוב ועל כן הם בטלים ומבוטלים. אין בכוחם של הסכמי אוגוסט 2021 ומרץ 2022, שנעשו בלא ידיעתם ובלא הסכמתם של מחזיקי האג"ח, לגבור על השעבוד הקבוע שנרשם לטובת מחזיקי האג"ח, בין שהאחים עזרא ידעו על השעבוד ובין שלא ידעו עליו. מה שקובע לענייננו היא העובדה שמדובר בשעבוד רשום כדין המחייב כלפי כולי עלמא.
- למען שלמות הדיון, נציין כי בית המשפט ממשיך ודן ביתר העילות שהעלה הנאמן לבטלות הסכמי אוגוסט 2021 ומרץ 2022 אך קובע כי די באמור לעיל על מנת לקבוע את בטלותם.

2.

פסק הדין: רח"פ 22-10-29160 בנק מזרחי טפחות בעמ נ' עו"ד גיל אפרתי (נאמן) (בית המשפט המחוזי בלוד, כבוד השופטת מרב בן-ארי, ניתן ביום 1.2.2023)

השורה התחתונה:

חוק חדלות פירעון ושיקום כלכלי חל על נושה מובטח בעל שעבוד קבוע, שהחוב כלפיו והשעבוד לטובתו נוצרו לפני מועד כניסתו של החוק לתוקף, גם אם מימוש הנכס המשועבד בהוצל"פ החל לפני אותו מועד.

פסק הדין בקצרה:

- החייב נטל הלוואה מבנק מזרחי טפחות בשנת 1994, וכנגדה נרשם לטובת הבנק משכון על זכויות החייב בנכס מקרקעין. בשנת 2018 הגיש הבנק בקשה לפינוי הנכס, ורשם ההוצאה לפועל נעתר לבקשה.
- בחודש **אוקטובר 2019**, לאחר כניסתו לתוקף של חוק חדלות פירעון ושיקום כלכלי, התשע"ח-2018 ("החוק" או "**חוק חדל"פ**"), במקביל לניהול הליכי ההוצאה לפועל על ידי הבנק, הגיש נושה אחר של החייב בקשה למתן צו לפתיחת הליכי חדלות פירעון נגד החייב.

לטענת הבנק, הנשייה המובטחת שלו כפופה למצב המשפטי ששרר על פי פקודת פשיטת הרגל [נוסח חדש], תש"ם-1980, משום שהשעבוד נוצר לפני כניסת חוק חדל"פ לתוקף וגם הליך מימוש המשכון נפתח וקדם למועד זה. בהתאם לכך, טען הבנק כי קיימת לו זכות לפרוע את ההלוואה מהכספים הראשונים של הדירה, בלי שזכות זו תהיה מותנית בהגשת תביעת חוב וכן קיימת לו זכות לקבל מתוך כספי המימוש גם את ריבית הפיגורים שתצטבר בקופה בתקופה שבין מועד מתן צו פתיחת ההליכים לבין מועד הפירעון בפועל (בניגוד להוראת סעיף 243(ג) לחוק חדל"פ).

עוד טען הבנק כי יש להימנע מפרשנות רטרוספקטיבית בהיותה פרשנות שמשנה זכויות בדיעבד, ולכן אין מקום לתחולה רטרוספקטיבית של החוק בקשר לחוב מובטח בשעבוד קבוע שהחוב שביסודו כמו גם השעבוד נוצרו לפני תחולת החוק, ובמקרה זה אף הליכי המימוש החלו לפני צו פתיחת ההליכים בעניינו של היחיד. בית המשפט השלום דחה את בקשות הבנק, ומכאן הערעור.

בית המשפט המחוזי **דחה את ערעור הבנק** מהטעמים הבאים:

נקודת המוצא לדיון היא שהחוק שינה את המצב המשפטי שחל על הליכי חדלות פירעון של יחידים לפי הפקודה, בכל הקשור לזכויותיהם של נושים בעלי שעבודים קבועים. יחד עם זאת, לדעת בית המשפט, אין מדובר בשינוי דרמטי, ועל כן ניטל מעט מעוקצו של הטיעון הנוגע לפגיעה רטרוספקטיבית בזכויות הנושים המובטחים.

סעיף 373 לחוק קובע כי תחילתו של חוק חדל"פ הוא 18 חודשים מיום פרסומו (קרי – תחילתו ביום 15.9.2019), ולכן נקודת המוצא היא שהוראות החוק (ובכלל זה פרק ו' לחוק חדל"פ העוסק בנושים מובטחים) חלות על נושים מובטחים בהליך במקרה זה.

סעיף 374(א) לחוק חדל"פ מחזק מסקנה זו בקביעתו כי במקרים מסוימים לא יחולו על שעבוד צף, שנרשם כדין לפני יום תחילת החוק, הוראות מסוימות הקבועות בחוק. מכך למד בית המשפט כי, **אלמלא הוראה זו, היו הוראות החוק חלות רטרוספקטיבית לגבי שעבוד צף באופן מלא מיום תחילת החוק. כמו כן, היעדרה של הוראה דומה בחוק לגבי שעבוד קבוע מעידה על כך שלגבי שעבוד קבוע אין סייג או פטור מתחולת החוק החל מיום תחילתו.**

אין מקום להבחנה שביצע הבנק בין שעבוד שהוחל במימושו לבין שעבוד שטרם הוחל במימושו, וזאת, בין היתר, לאור הוראות סעיף 29(2) לחוק אשר קובעות במפורש שההגבלות החלות על נושים מובטחים לפי החוק, יחולו בקשר לשעבוד שניתן לגבי חוב עבר **גם אם הליכי המימוש החלו לפני שניתן הצו לפתיחת הליכים.**

לבסוף ציין בית המשפט כי לשונו של החוק, תכלית התיקונים שנעשו במסגרתו והכללים המתחייבים מהיותו של הליך חדלות פירעון הליך קולקטיבי שבו יש בכורה לעיקרון השוויון בין הנושים, מובילים למסקנה שהחוק חל על שעבודים קבועים – אף אם נוצרו לפני מועד תחילתו, ואף אם הוחל במימוש הנכס המשועבד לפני אותו מועד. לפיכך, הערעור נדחה.